

[Hans Jørgen Jensen]

monstreret heroppe fra talerstolen, at dette forslag ikke var stillet af hensyn til de fremtidige sager, men udelukkende for at få lejlighed til at diskutere den sag igen. Det synes jeg i virkeligheden også er at vildlede folketingset og befolkningen. Man stiller et forslag om ét, og så har det faktisk en helt anden hensigt. Her står man helt splittet i VS.

(Kort bemærkning).

Wilhelm (VS):

Jeg vil gerne sige til hr. Hans Jørgen Jensen, at det er det rene vrøvl. Vi ønsker selvfølgelig dette forslag vedtaget. Vi ønsker, at der er ordentlige retningslinjer på det område i fremtiden. Vi finder, det er et fuldstændig rimeligt krav, at de, der bearbejdes af annoncer osv., de, som sådanne annoncer og pjecer osv. henvender sig til, får de oplysninger, som der her stilles krav om. Det kan hr. Hans Jørgen Jensen jo bare prøve os på. Hvis socialdemokratiet vil stemme for dette forslag, så skal han se, at der er 5 VS-stemmer til at hjælpe det igennem.

(Kort bemærkning).

Hans Jørgen Jensen (S):

Jeg vil bare sige til hr. Wilhelm, som taler om det rene vrøvl, at det er altså hr. Wilhelm selv, der giver udtryk for det rene vrøvl. For et øjeblik siden sagde hr. Wilhelm heroppefra, at det var ikke Herløv Petersensagen, men justitsministersagen, der interesserede VS. Det konstaterede jeg bare.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om revision af sindssygeloven.

[Af Bernhard Baunsgaard (RV) m.fl.]

(Beslutningsforslag nr. B 59. Fremsat 19/3 82).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Ole Espersen):

Med dette forslag opfordres regeringen til at undersøge behovet for en revision af loven fra 1938 om sindssyge personers hospitalsophold.

Sindssygelovgivningen har igennem de seneste år hyppigt været genstand for debat, både offentligt og i fagkredse. Det er min vurdering, at det, der har været kendetegnende, det, der har præget denne debat, har været det, man kunne kalde lovens retssikkerhedsbestemmelser. Det er dem, der har tiltrukket sig opmærksomheden, og det synes jeg er naturligt. En tvangsindlæggelse eller en nægtelse af at imødekomme en begæring om udskrivning efter en tvangsindlæggelse er en frihedsberøvelse, og en frihedsberøvelse er en så indgribende foranstaltning, at det må sikres, at den, der berøres heraf, også får reel mulighed for hurtigt og effektivt at få efterprøvet lovligheden af en sådan beslutning.

Det foreliggende beslutningsforslag kan ses som en naturlig udløber af den førte offentlige debat. Det fremgår nemlig af bemærkningerne til beslutningsforslaget, at det ikke er lovens bestemmelser i al almindelighed, men fortrinsvis de bestemmelser, der har en mere retssikkerhedsmæssigt præget funktion, som forslagsstillerne har haft for øje.

Det er min vurdering, at sindssygeloven fungerer på en smidig og hensigtsmæssig måde, og at dens retssikkerhedsgarantier, der jo findes både i loven og i administrative forskrifter, der er udsendt i tilknytning hertil, giver de frihedsberøvede psykiatriske patienter en god beskyttelse. Imidlertid er det at frihedsberøve en psykiatrisk patient et så omfattende indgreb, at det må betragtes som noget ganske naturligt, at de ansvarlige myndigheder konstant er opmærksomme på spørgsmålet om, hvorvidt den berørtes interesser bliver tilgodeset i tilstrækkeligt omfang

[Justitsministeren]

eller der kan gennemføres yderligere forbedringer på dette område.

Grundstammen i det gældende regelsæt er altså loven fra 1938, der nu er mere end 40 år gammel. Jeg synes, denne grundstamme fungerer godt. Alderen skal ikke være afgørende for, om vi tager noget op til revision. Man kan ikke sige, at blot fordi en lov er gammel, så må den revideres. Men naturligvis kan der være anledning til at overveje, hvorvidt der gennem en justering, gennem ændringer, kan gennemføres forbedringer i retssikkerhedsmæssig henseende af patienternes forhold.

Vi har i ministeriet hele tiden været opmærksomme på den forpligtelse, der især på dette område må bestå, til at sikre, at lovgivningslaget hele tiden er så godt som muligt, og det er således også i overensstemmelse med dette grundsynspunkt, at regeringen kan give sin tilslutning til det fremsatte forslag til folketingsbeslutning.

I den offentlige debat, der har været ført om de psykiatriske patienters forhold, er der rettet kritik mod forskellige dele af loven, ligesom der er fremkommet flere forslag til ændringer i det gældende regelsæt. Det drejer sig ikke alene om forslag, der falder godt i fråd med, hvad jeg vil kalde dansk retstradition – det er forslag om domstolsprøvelse, advokatbeskikkelse o.lign. – men også om forslag, der synes at udspringe af en mere negativt præget indstilling til eksistensen af muligheden for overhovedet at anvende tvangsmæssige foranstaltninger over for psykiatriske patienter.

Regeringen kan som sagt støtte forslaget til folketingsbeslutning, og som et første skridt vil jeg derfor tage initiativ til nærmere at få klarlagt, i hvilket omfang der hos andre myndigheder og hos berørte organisationer føles et behov for en ændring af de gældende regler, således at det på baggrund heraf nærmere kan overvejes, hvad der eventuelt bør ske og under hvilken form.

Lad mig tilføje, at vi for et par måneder siden i ministeriet havde færdigarbejdet et cirkulære om de sindssyge personers hospitalsophold. Hensigten med dette cirkulære var at sikre, at de oplysninger, der skal gives efter loven, om retten til værg, om retten til at begære udskrivning, om de frister, der gælder, osv., virkelig effektivt blev givet. Der var også forskellige andre regler i dette cir-

kulære, der ville indebære en sikring af den gældende retstilstand. Jeg har ikke sendt cirkulæret ud, fordi jeg ville afvente debatten i dag for at få konstateret, om der her måtte komme ting frem, som burde medtages i cirkulæret. Er det tilfældet, vil det blive medtaget. Ellers tror jeg, at cirkulæret vil blive sendt ud under alle omstændigheder. Det kan gå hurtigt, og det vil indebære, synes jeg, nogle forbedringer i form af klargøring.

Derefter vil vi se på det mere omfattende, som ligger i dette beslutningsforslag.

Søren Hansen (S):

Socialdemokratiet er enig med forslagsstillerne. Også vi finder, at det kan være nyttigt at undersøge behovet for en revision af sindssygeloven. Det er jo en gammel lov. Det kan selvfølgelig være rigtigt, som justitsministeren nævner her, at det ikke er alderen alene, det skal komme an på, men på den anden side er der jo sket mange ting i samfundet med hensyn til behandling osv., som nok kan give anledning til, at man kigger nærmere på lovgivningen og på den gældende praksis.

Det er naturligt, at der om en lov af denne type føres en debat. Det er også sket her. Bl.a. har Landsforeningen Sindslidendes Vel ved mange lejligheder peget på områder, som foreningen finder bør vurderes nøjere. Foreningens formand, fru Rigmor Berg, har, så vidt jeg er orienteret, haft samtaler med justitsministeren om disse ting. Det er vel ikke mindst spørgsmål om tvangsinlæggelser, om registreringen, om tilsynsværgefunktionen, der presser sig på. Netop fordi der er tale om en lovgivning, som omfatter mennesker, der ikke har de samme muligheder som andre, er det vigtigt for os at være ekstraordinært opmærksomme, så vi kan være sikre på, at loven og det, der sker på dette område, lever op til de krav, der naturligt må stilles. Det gælder naturligvis ikke mindst spørgsmålet om retssikkerheden.

Vi kan altså give tilslutning til beslutningsforslaget og også give tilslutning til den konklusion, der var i ministerens tale om at sætte et arbejde i gang for at få vurderet behovet for egentlige lovændringer og også få vurderet den praksis, som gælder.

Karen Thurøe Hansen (KF):

[Karen-Thurøe Hansen]

Det konservative folkeparti kan fuldt ud tilslutte sig, at der sker en revision af sindssygeloven som foreslået af det radikale venstre.

Vi er enige med forslagsstillerne i, at vi har en fortræffelig lov på dette område, men helt naturligt må der efter 40 år være enkelte paragraffer, der trænger til en revision.

Jeg er glad for, at justitsministeren indvilliger i, at der skal ske en revision. Tiderne har jo været sådan, som det også fremgår af bemærkningerne, at der er ca. 1.200 personer, der tvangsindlægges hvert år. Det er jo mange. Mange af dem bliver selvfølgelig udskrevet næsten med det samme, men trods alt er der visse hensyn at tage.

Jeg må måske som et kuriosum nævne, at allerede ved lovens tilblivelse i 1937-38 stillede det konservative folkeparti sammen med venstre ændringsforslag lige nøjagtigt til de paragraffer, som nu foreslås ændret. Dengang kunne regeringen ikke gå ind for disse forslag. Jeg må måske - stadig væk som et kuriosum - nævne, at dengang bestod regeringen af socialdemokratiet og det radikale venstre. At det radikale venstre nu vinder gehør hos regeringen, er kun så meget mere en glæde.

Vi vil meget gerne se grundigt på forslaget i udvalgsarbejdet. Jeg ved ikke, om der bliver en meget stor debat, som justitsministeren eventuelt venter det i dag, men det gør der i alt fald ikke fra det konservative folkepartis side.

Inger Harms (SF):

Lov nr. 118 af 1938 om sindssyge personers hospitalsophold er blevet kaldt verdens bedste sindssygelov. Det er muligt, at den har været det. Hvis den er det stadig væk, er det beskæmmende - ikke alene for Danmark, men for hele verdens sindssygelove.

Den nuværende sindssygelov er medvirkende til at skabe ulige retssikkerhedsmæssige vilkår for ikke-sindssyge og for sindssyge. Det gælder f. eks. ved begåelse af forbrydelser. Her er det jo almindeligt, at ikke-sindssyge får en tidsbestemt straf, hvorimod en sindssyg får en tidsubestemt straf. Denne består i forskellige former for frihedsberøvelse og visse kontrolforanstaltninger. Det drejer sig om anbringelse på psykiatriske institutioner og om psykiatriske behandlinger.

Tanken bag denne forskel i strafudmålingen skulle være, at den sindssyge ikke kan være ansvarlig for sine handlinger. Det er jo en god tanke, men den gør det samtidig muligt at fastholde den sindssyge i en meget lang periode, da det kan være svært at vurdere, hvornår man er rask, eller hvor længe man skal være under opsyn, før man kan erklæres for at være rask og dermed have udstået sin straf.

Vi kan i socialistisk folkeparti helt tilslutte os det fremsatte forslag fra radikal side til en folketingsbeslutning om revision af sindssygeloven.

Hvad angår bemærkningerne til forslaget om de ændringer, man fra forslagsstillernes side kunne ønske foretaget i den eksisterende lov, er det sikkert ting, som SF også kan tilslutte sig.

Der er mange aspekter i det at være indlagt uden egen vilje, som trænger til en revision. Først og fremmest: hvem kan kræve en person tvangsindlagt, hvem bestemmer, hvor længe vedkommende kan holdes tvangsindlagt, og hvad med den registrering, der finder sted, og som for evigt vil stemple den, der engang har været indlagt under sindssygeloven? Vedkommende har senere svært ved at få kørekort, og ved tegning af en livsforsikring kræves en højere præmie end for såkaldt almindelige mennesker.

Med hensyn til værge for den tvangsindlagte finder jeg det ganske rimeligt, at det ikke er nære pårørende, der bliver beskikket som værge, men om det skal være en advokat, er jeg ikke klar over. Hvordan med betalinger?

Det er også urimeligt med de nuværende regler for domstolsprøvelse. En ikke-sindssyg, der bliver anholdt, skal for en dommer inden 24 timer. En tvangsindlagt, der har fået berøvet sin frihed, kan forlænge sagen forelagt for justitsministeriet. Den afgørelse, ministeriet træffer, kan så forelægges en domstol. På denne måde kan der gå en måneds tid. Ofte er patienten udskrevet før, således at det er meget få sager, der kommer for en domstol. Er det ikke rimeligt, at der eksisterer samme regler for frihedsberøvelse som for en anholdelse?

Det bliver også hævdet fra tidligere sindslidendes side, at deres retsstilling er uhyre ringe, fordi der er så lidt kontrol med den magtudøvelse, der finder sted.

[Inger Harms]

Alt dette er forslag til ændringer, der kræver et stort arbejde i udvalget, hvilket SF lover at medvirke til på bedste positive måde.

Formanden:

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.00.

Mødet udsat kl. 11.55

Mødet genoptaget kl. 13.00

Forhandlingen genoptoges.

Brøndsted (V):

Jeg synes, der er grund til at sige det radikale venstre og hr. Bernhard Baunsgaard tak for det initiativ, der er taget med fremsættelsen af dette lovforslag, for vi bevæger os her på et område, hvor vi vel nok i nogen grad må indrømme at tingene ikke er blevet fulgt op.

Den lov, vi har i øjeblikket, er vedtaget i 1938, og det er meget bemærkelsesværdigt at læse referaterne fra førstebehandlingen, der fandt sted den 24. november 1937, hvor det i høj grad gik på den personlige friheds sikkerhed og beskyttelse, som også må værnes på dette område, hvor mennesker i syg tilstand kan blive udsat for noget, der måske ligger uden for det, der er deres eget ønske og deres egen vilje.

Der blev ved forhandlingerne dengang af venstres ordfører, Julin, stillet et ændringsforslag, der nok ikke helt er efter samme model som hr. Bernhard Baunsgaards forslag, men som alligevel havde det samme ønske om, at der skulle være en instans, hvor den, der blev tvangsindlagt, havde mulighed for at få dette retsligt prøvet.

Ændringsforslaget fik tilslutning fra venstre og de konservative, mens man dengang ikke – og det skal ikke bebrejdes hr. Bernhard Baunsgaard – fik støtte til ændringsforslaget fra de radikale, men på baggrund af, at der ikke var flertal for ændringsforslaget om beskyttelse, stemte venstre dengang ikke for lovforslaget ved vedtagelsen i marts 1938.

Derfor er det for så vidt beklageligt, når det var en diskussion, der allerede var fremme dengang, at vi er kommet helt frem til 1982, før vi atter får lejlighed til at behandle

forslaget. Jeg vil gerne understrege, at jeg mener, det er meget vigtigt, at der kommer mulighed for en domstolsprøvelse ind ved indlæggelsen, for i alle andre tilfælde, hvor man mod dets vilje berøver et menneske dets frihed, har vi en 24 timers regel, sådan at man er sikker på, at det er noget, der bliver vurderet af en uvildig instans.

For det andet vil det også i den situation være både rigtigt og rimeligt, at der er en personlig juridisk rådgiver til stede, sådan at man kan sikre, at det ikke er familieforhold på den ene eller anden måde, der kan have været en pression til den handling, der finder sted. Jeg mener ikke, at man skal være mistænksom i al almindelighed over for familieværger, men på den anden side tror jeg, det er langt rigtigere, at det er en uvildig person – og en jurist finder jeg rigtig – der er med til at rådgive og være talsmand for den indlagte. Endelig mener jeg også for det tredje, at det er et godt forslag, at der skal ske en domstolsprøvelse ved udskrivningen.

Jeg vil altså meget gerne have, at vi på baggrund af dette beslutningsforslag kunne få justitsministeren til at komme med et egentligt forslag, sådan at vi kan sige, at der ikke er 1.200 mennesker, færre eller flere, der hvert år får frihedsberøvelse uden at have den helt sikre retsbeskyttelse, som er en forudsætning for, at vi fra samfundets side kan være med til frihedsberøvelse. Derfor forventer jeg – nu var jeg desværre forhindret i at høre, hvad justitsministeren sagde – at justitsministeren i høj grad kan se, at der her er et område, der har ligget stille meget længe, og som det er på tide at vi får ajourført i forhold til vore vilkår i dag.

Knud Lind (FP):

Fremskridtspartiet er positivt indstillet over for de radikales forslag om en undersøgelse af sindssygeloven af 1938, dvs. en gennemgang af den. Det er klart, at en så gammel lov muligvis trænger til en gennemgang.

Vi har to former for tvangsindlæggelse: den frivillige, der udføres på de såkaldte gule papirer med patientens samtykke, og den direkte tvangsindlæggelse på røde papirer, hvor patienten er eller har været til fare for sig selv eller andre.

Forslagsstillerne vil gerne have en advokat med ind i billedet angående frihedsberøvel-

[Knud Lind]

sens lovlighed som en ekstra sikring ud over den beskikkede tilsynsværge. Sådan har jeg forstået det, og hr. Bernhard Baunsgaard må rette mig, hvis det er fejl. Det er muligt, at det er et godt forslag, men det kan også være et spørgsmål, om det er godt at lade jurister måske smide noget grus i maskineriet. Hvilken forstand har de på netop de spørgsmål, der er på det lægelige område? Det er et af de spørgsmål, som man kunne stille sig, hvis man gik ind for den foreslåede advokator-ning. Der er imidlertid også en mellemform, hvor man starter med en frivillig indlæggelse, hvorefter patienten måske bliver mere syg og så til slut reelt bliver overført som tvangsindlagt, og her bør man måske overveje en advokatorning.

Man må dog holde fast i, at det i sidste ende hviler på et lægeligt skøn og kun et lægeligt skøn, om den pågældende er klar til at blive udskrevet. I øvrigt må man holde sig for øje, at lægerne jo har aflagt lægeløftet, og at de selvfølgelig ikke ønsker at beholde den pågældende længere end højst nødvendigt.

En svaghed i tvangsindlæggelsen er, at man efter gældende regler skal spørge patienten, hvem den pågældende ønsker som værge. Man skal altså spørge en patient, som på indlæggelsestidspunktet, hvor spørgsmålet stilles, reelt er ude af stand til at træffe en fornuftig beslutning.

Hvis man ønsker at revidere og gennemgå lovgivningen, bør man overveje en domstolsafgørelse, som forslagsstillerne også har nævnt. Dette i sig selv må man nok sige kræver en advokats medvirken, og derfor kan man måske ikke helt udelukke det, som man har foreslået her, altså en advokat, men samtidig vil jeg dog gøre et enkelt ophold ved spørgsmålet om, hvorvidt patienterne reelt nu også bliver der i den tid, hvor de har brug for behandling. Jeg mener modsat forslagsstillerne, at der nok er flere tilfælde, hvor patienterne bliver lukket ud for tidligt, end der er tilfælde, hvor de bliver lukket ud for sent. Vi har for ikke så længe siden på Fyn haft et tilfælde, hvor en patient blev lukket ud og kort efter – den pågældende havde endda henvendt sig for at få ny behandling, men var blevet afvist, forstod jeg – gik hen og slog et andet menneske ihjel samt udøvede vold mod en tredje person. Sådan er jeg sikker på, at der kunne nævnes langt flere tilfælde, hvor en person er kommet for tidligt

ud, idet der jo uden tvivl er en vis pladsmangel på sindssygehuse.

Vi har desværre set, hvordan man i andre lande – Sovjetunionen – har misbrugt lægerne og sindssygehospitalerne til tvangsindlæggelse af politiske modstandere, og det er derfor et spørgsmål, om man ikke burde tage højde for det, når man alligevel gennemgår loven.

Birgith Mogensen (CD):

CD mener ikke, at der bør ændres på den nuværende sindssygelovs grundprincipper, men vi har især mærket os, at psykiatere, jurister m. fl. længe har kritiseret bestemmelserne med hensyn til klagemuligheder ved tvangsindlæggelser. Ligeledes er det preserende, at der rettes op på den mangelfulde omsorg for de sindslidende på vore psykiatriske hospitaler.

CD vil under det kommende udvalgsarbejde medvirke positivt for, at nævnte og andre uligheder ændres i denne 40-årige lov.

Wilhelm (VS):

Vi mener bestemt, der er behov for en revision af sindssygeloven. Vi er lidt skuffede over resultatet af de halvandet års radikale overvejelser. Vi har egentlig ventet på dette initiativ, fordi hr. Bernhard Baunsgaard adskillige gange i dagspressen har proklameret, at det radikale venstre arbejdede med det, og nu kom det. Vi har også interesseret os for det, men har syntes, at vi ville se, hvordan de radikale, som nok har større chance for at få ting igennem her, ville formulere disse ting. Men det er jo oprigtigt talt en noget tynd kop te, altså et beslutningsforslag om, at man skal kigge på det, og så i øvrigt ti linjers bemærkninger. Det er vi lidt skuffede over, men skidt nu med det.

Det er et svært område, vi beskæftiger os med her, og det synes jeg også den offentlige debat viser. De samme aviser og de samme læserbrevsskribenter og de samme lederskribenter kan med få dages mellemrum være meget ophidsede og i virkeligheden med god ret over, at personer har været uretmæssigt anbragt på psykiatrisk afdeling, og så få dage efter være lige så ophidsede over, at personer ikke er blevet tvangsanbragt, fordi det viste sig, at det måske med bagklogskabens vidende havde været en fornuftig disposition.

[Wilhelm]

Vi kan ikke forvente, at psykiatrien eller psykiaterne er dygtige nok eller ved nok om menneskesindet til, at man kan forudse, hvordan vi alle sammen vil reagere i de næste fem døgn; det må vi se i øjnene, og derfor er det et meget vanskeligt område. Det er jo endda betydelig mindre opdyrket, der er en betydelig kortere videnskabelig tradition på dette område, end når det drejer sig om knoglebrud og andre mere banale ting, og samtidig er det selvfølgelig langt, langt mere kompliceret. Derfor vil der stadig væk, uanset hvor godt vi laver lovgrundlaget, være tilfælde, hvor man synes det er urimeligt, at folk bliver tilbageholdt, og der vil være tilfælde, hvor man siger: dér tog lægerne altså fejl; den og den burde for sin egen og andres sikkerheds skyld have været under behandling, også selv om det skulle være tvangsmæssigt.

Men til trods for disse vanskeligheder, jeg vil nævne, fordi jeg synes, den offentlige debat ikke så sjældent kører ud ad tangenterne i denne sag, synes jeg alligevel, at der er meget klare og meget enkle områder, hvor det må være helt ukontroversielt at forbedre loven.

Appelmuligheden har været nævnt af adskillige ordførere. Den er fuldstændig fiktiv i øjeblikket, og det kan vi ikke være bekendt. Værgesystemet lader meget tilbage at ønske, og det må også kunne gøres bedre. Sindslidende kriminelle er, som også SF's ordfører nævnte, så godt som retsløse. Ikke bare kan de ikke få en tidsbestemt straf; man kunne endda sige, det var, hvad det var, hvis det så virkelig blev konsekvent gennemført, at det var lægerne, der afgjorde, hvor længe de pågældende skulle være under forvaring, men det er det jo heller ikke, for når lægerne siger god for de pågældende, kan politiet eller andre myndigheder alligevel modsætte sig en frigivelse. Så de er ganske anderledes retsløse end ikke-sindslidende kriminelle, og det er selvfølgelig ganske uholdbart.

Jeg vil nævne en anden lille ting, som jeg synes er fuldstændig uholdbar, og det er dette, at en person, der frivilligt har ladet sig indlægge, er dårligere retsbeskyttet end en person, som myndighederne eller omgivelserne kræver tvangsendlagt. Det kan ikke være rigtigt, at der i virkeligheden er betydelig lempeligere kriterier fra myndighedernes side for at tvangstilbageholde en person, der op-

rindelig frivilligt har ladet sig indlægge, end der er for i første omgang at tvangsendlægge en person. Det er i hvert fald noget, der kun kan være egnet til at nedbryde tilliden mellem læger og klienter i den psykiatriske del af sundhedsvæsenet.

Vi vil altså meget gerne være med til at arbejde på en forbedring af sindssygeloven, men jeg er ikke helt uden frygt for, at et forslag som dette her kan virke forhalende, for når vi har set, hvad regeringen ellers har ladet sig afpresse løfte om af hurtigtarbejdende udvalg osv., er det jo som regel mange år, det drejer sig om. Jeg håber ikke, det bliver tilfældet med dette her, og jeg synes i hvert fald, der er oplagte enkeltting, som ukontroversielt kan forbedres i denne lovgivning, og så bør det ikke forhales af et eller andet stort udvalgsarbejde eller kommissionsarbejde over mange år. Jeg vil derfor i hvert fald sige, at skulle det ske, forbeholder VS sig at tage initiativer, til trods for at vi her vil støtte de radikales forslag om, at der sker en sådan undersøgelse af behovene for en revision af sindssygeloven.

Inge Krogh (KrF):

Jeg kan tilslutte mig, at det er rimeligt, at vi får en revision eller gennemgang af sindssygeloven, som nu har været gældende i 40 år. Jeg synes dog, der er ting, der trænger lige så meget til revision, og det er den forfatning, vore sindssygehospitaler er i. Sindsygehospitalerne har i alt fald ikke fået del i den velfærdsstigning, der i øvrigt er i samfundet. Alt for mange steder ligger patienterne fortsat på stuer, hvor der er mange sammen og der ofte er uro. Patienterne er meget ofte irritable og kan køre hinanden op. Det er ganske utroligt, at sådanne tilstande kan tolereres.

Det er derfor naturligt, at der i samfundet er en vis angst og modvilje mod at blive indlagt på et sindssygehospital. Var forholdene bedre, ville man formentlig også kunne undgå en hel del af de tvangsendlæggelser, der nu foregår.

Kriterierne for en tvangsendlæggelse er enten, at patienten er farlig for sig selv eller andre, eller at vedkommende trænger til behandling. Det er kun i de første tilfælde, det skal foregå hurtigt. Er det på behandlingsindikation, er der længere tid til at overveje

[Inge Krogh]

tingene fra hospitalets side. Hvis en klient skal indlægges, fordi man mener, vedkommende er behandlingskrævende, skal der være en rimelig chance for, at behandling på sindssygehospitalet kan medføre en bedring for patienten. Hvis man ikke ser sådanne muligheder, kan man nægte at modtage patienten som en tvangsindlæggelse, og det sker meget ofte. Der er vel ingen, der er interesseret i at indlægge folk mere end højst nødvendigt, og mindst af alt lægerne ved sindssygehospitalet.

Er patienten farlig for sig selv eller andre, er det ofte meget dramatisk, og det giver ofte anledning til megen snak blandt naboer og kan være pinefuldt både for patienten og familien. Der sker derfor næppe for mange tvangsindlæggelser. Jeg tror, at klienten og familien er i en situation, hvor de er presset til det yderste.

Det er en læge, der ikke er ansat på det sindssygehospital, hvor klienten skal indlægges, der skriver begæringen om indlæggelsen. Efter at patienten er kommet på sindssygehospitalet, skal der tages stilling til, om patienten er sindssyg, altså om der er betingelser for tvangsindlæggelsen. Der er muligheder for, at det har været forkert: en klient, der er voldsom, hidsig og over vold, behøver ikke at være sindssyg. Der kan være tale om en affektreaktion, hvilket der meget ofte er, og der kan også være tale om en akut psykose, som kan være forsvundet dagen efter. Det sker ikke så helt sjældent, at en patient udskrives meget hurtigt, ofte dagen efter.

En tvangsindlæggelse har ikke virkning ud over selve indlæggelsen. Der står ikke noget som helst i loven om, hvor længe man kan beholde en tvangsindlagt patient – der står ikke noget om 24 timer eller noget som helst – så man kan vel ikke nå overhovedet at appellere indlæggelsen, og der er som sagt ingen, der er interesseret i at beholde en patient mere end højst nødvendigt.

Hvis patienten kræver sig udskrevet eller patientens værge kræver udskrivelse, kan det nægtes, og så er der ikke tale om en tvangsindlæggelse, men om en tvangstilbageholdelse, og den kan ankes. Som det fremgår af loven, kan der klages til justitsministeriet, og nægtes udskrivelsen, går den til domstolen. Personalet på sindssygehospitalet oplyser patienten om muligheden og hjælper med at skrive og med at appellere og med at trans-

portere klienten til retslokalet. Det står ikke i loven, men jeg tror, det følges alle vegne, men måske bør det indføres i loven, at man skal være patienterne behjælpelig.

Som det er nævnt, kan der gå meget lang tid, før denne retssag afsluttes, og det er muligt, at der skulle sættes en vis tidsramme dér.

Værgeordningen fungerer vist ikke altid lige godt. Patienten får en værge, men undertiden ser vedkommende ikke denne værge, måske ikke engang en gang om året. Der er ofte udpeget en eller anden, f.eks. præsten, i det sogn, hvor patienten er fra. Det var vel rimeligt, at man fik nogle bedre bestemmelser om værgerne.

Til slut vil jeg lige nævne, at man selvfølgelig kan tvangstilbageholdes, selv om man er indlagt frivilligt. Tvangsindlæggelse og tvangstilbageholdelse er vidt forskellige ting, og det er som sagt kun den sidste, der kan appelleres.

Bernhard Baunsgaard (RV):

Jeg har først en enkelt bemærkning, der sådan set ikke har så meget med forslaget at gøre. Det er i anledning af kristeligt folkepartis ordførers beskrivelse af tilstandene på vore psykiatriske hospitaler. Sagen er jo den, at disse psykiatriske hospitaler nu er overgået til amterne, og kritikken for tilstanden må derfor rettes dertil. At amterne så måske med stor rette kan påstå, at den tilstand, de overtog dem i, ikke var rimelig, er noget andet. Men vi kan ikke i øvrigt, da det er amternes hospitaler, her drøfte deres tilstand og understyr.

Jeg vil gerne takke ordførerne for den meget positive holdning, der er givet til kende fra næsten alle ordførere. Jeg blev ikke rigtig klar over kristeligt folkepartis ordførers indstilling, men går ud fra, at man også i dette parti er positiv over for en styrkelse af psykiatriske patienters retsstilling.

Den eneste undtagelse var fremskridtspartiet, der brugte udtryk som, at det at blande jurister ind i dette forhold meget nemt kunne blive at smide grus i maskineriet, og hvilken forstand har jurister på behandling af psykiatriske patienter? Dertil er svaret meget klart, at de ingen forstand har på det. Desværre er det jo heller ikke så forfærdelig megen forstand, lægerne har på det, men de har dog

[Bernhard Baunsgaard]

nogen forstand. Men jurister har forstand på frihedsberøvelse, og det er det, det drejer sig om, og det er det, juristerne skal tage stilling til.

Jeg er også glad for de positive tilkendegivelser, der kom fra justitsministeriet og justitsministeren, og jeg håber, at dette vil medføre først, at vi får udsendt dette cirkulære med en styrkelse af psykiatriske patienters stilling allerede nu, og at vi derefter får en behandling af de yderligere ændringer, der måtte skulle til for at sikre den fuldstændige retstilstand for disse psykiatriske patienter.

Jeg vil understrege, at det ikke er tilfældigt, når jeg siger, at jeg gerne ser cirkulæret udstedt med det samme og derefter yderligere overvejelser af de psykiatriske patienters forhold. Det er for at undgå det, som hr. Wilhjelm var inde på, nemlig at vi nødvendigvis gennem denne folketingsbeslutning skulle forsinke en reform, som kan gennemføres ifølge gældende lov.

I anledning af de bemærkninger, der faldt fra VS om, at vi godt kunne have udarbejdet forslaget noget mere, at det var meget lidt, der var kommet ud af et arbejde, som vi har foretaget igennem lang tid, og hvad hr. Wilhjelm i øvrigt havde af kritik, vil jeg gerne understrege, at det, der for det radikale venstre har været det helt afgørende, er, at det i folketinget blev fastslået, at man ønsker en styrkelse af retstilstanden for psykiatriske patienter. Vi kunne godt – og har været langt fremme i henseende dertil – have udarbejdet et egentligt lovforslag, men vi frygtede efter de bemærkninger, der er faldet fra forskellige side om en sådan lovændring, at vi dermed ville forhindre en fastslåen, som det er sket i dag, af, at psykiatriske patienter har borgerrettigheder. Det er blevet fastslået bogstaveligt talt fra alle sider og med meget stærke ord. Det var lige det, vi ville opnå ved at vælge en så mild form, som vi har valgt.

Vi skal nok til sin tid, når udvalgets arbejde skal omsættes i lovparagraffer, komme ind i lange og indviklede diskussioner om, hvordan vi skal formulere os for på den ene side at sikre retstilstanden for de psykiatriske patienter og på den anden side forhindre ulykker som følge af, at det er psykisk syge mennesker, det drejer sig om.

Men jeg vil gerne endnu en gang understrege, at det for os har været afgørende at få fastslået, at der på dette område har været et

hul i retstilstanden for visse borgere i Danmark. Det tror jeg er lykkedes, og jeg siger endnu en gang tak til både ministeren og til den overvældende del af ordførerne.

Justitsministeren (Ole Espersen):

Jeg føler i og for sig også trang til at sige tak for en saglig debat. Når jeg gør det, er det, fordi jeg synes, at en del af den offentlige debat, der har været om disse problemer, ikke altid har båret præg af denne saglighed. Jeg tror, det var fru Inge Krogh, der antydede det; det er, som om man nogle gange får indtryk af, at overlægerne stort set kun har interesse i at få så mange ind som muligt, og at der foregår udbredte former for magtmisbrug, når det drejer sig om behandlingen af de sindssyge. Den form for debat, vi har set i de sidste par år, synes jeg ikke har været rimelig. Hr. Wilhjelm har nemlig ganske ret i, at det her drejer sig om et meget vanskeligt område, og det er grunden til, at jeg hilser den saglige debat, der har været her, velkommen.

Hr. Brøndsted, som ikke var til stede, da jeg havde mit første indlæg, spurgte, hvis jeg opfattede ham rigtigt, hvordan min holdning til forslaget var, og denne holdning er altså positiv. Der er dog et skridt derfra og så til umiddelbart at sige, at når én, der er sigtet for tyveri eller røveri, skal for en dommer inden for 24 timer, skal én, der er tvangsindlagt, også for en dommer inden for 24 timer. Det er noget andet, og det er det, som bl.a. skal undersøges. Det er ikke nødvendigvis det, der er løsningen, men det vil vi finde ud af.

Jeg vil også gerne fremhæve, at vi har fået en henvendelse fra det centrale handicapråd ved dets formand, Erling Dinesen, som giver os forskellige gode råd, når det drejer sig om netop sindssygelovgivningen, og henvendelsen fra netop den organisation og andre organisationers synspunkter vil naturligvis indgå i vores behandling.

(Kort bemærkning).

Knud Lind (FP):

Af hensyn til senere historieskrivning vil jeg blot gøre hr. Bernhard Baunsgaard opmærksom på, at jeg indledte min ordførertale med at sige, at fremskridtspartiet er positivt indstillet over for de radikales forslag.

[Knud Lind]

Hvad angår spørgsmålet om advokaterne, nævnede jeg, at det måske kunne blive vanskeligt at undgå at få en advokat ind. I de tilfælde, hvor der sker tvangsindlæggelse, spørges patienten jo, hvilken tilsynsværge den pågældende vil have. Men når man samtidig må konstatere, at den pågældende på spørgetidspunktet er til fare for sig selv eller andre – for ellers kunne den pågældende ikke blive tvangsindlagt – så er det, at vi sætter et lille spørgsmålstejn ved, om det er rimeligt, at vedkommende blot får lov til at nævne navnet på et familiemedlem e.lign. Der burde man muligvis, som hr. Bernhard Baunsgaard nævnte, have en advokat. Men det er noget, vi kan diskutere under udvalgsarbejdet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Ninn-Hansen):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om indvandrernes retsstilling.

[Af Wilhjelm (VS) m. fl.]

(Beslutningsforslag nr. B 81. Fremsat 23/4 82).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Ole Espersen):

Forslaget er som nævnt i bemærkningerne en genfremsættelse med de nødvendige ajourføringer af VS' forslag fra oktober 1980. Regeringen deler den opfattelse, at indvandrernes retsstilling er et område, der med rette påkalder sig megen opmærksomhed. Det var også det, der førte den daværende

justitsminister til at nedsætte fremmedlovudvalget i december 1977.

Udvalget påbegyndte sit arbejde i 1978, altså for 4 år siden, med et meget omfattende kommissorium. Retsudviklingen inden for udlændingelovgivningen har faktisk aldrig tidligere været undergivet en egentlig udvalgsbehandling.

Der er tale om en lang række meget komplicerede spørgsmål, der skal vurderes, ikke mindst også som følge af, at Danmark i dag i langt højere grad end tidligere er internationalt forpligtet inden for området, både inden for EF og blandt de nordiske lande. Det er derfor af den største betydning, at udvalget får mulighed for at gennemføre sit arbejde tilstrækkeligt grundigt.

Vi har hele tiden vidst, at udvalgsarbejdet måtte tage tid; derfor blev udvalget i sit kommissorium bedt om forlods at overveje, om der i tiden, indtil en ny udlændingelov kunne gennemføres, kunne udformes mere detaljerede administrative retningslinjer for meddelelse af opholds- og arbejdstilladelse og for afgørelsen af udvisningssager.

I november 1979 forelå udvalgets første delbetænkning – det var altså ganske hurtigt – om administrative retningslinjer, og på grundlag af denne betænkning udfærdigede ministeriet i maj 1980 nye bekendtgørelser om udlændinges adgang til og udlændinges ophold i Danmark.

Denne del af udvalgets arbejde, som altså blev afsluttet inden for en tidsramme på 1–2 år, har skabt større klarhed over, i hvilke tilfælde en udlænding kan opnå opholds- og arbejdstilladelse eller kan udvises, og dermed har man forbedret retsstillingen for udlændinge i tiden, indtil en ny udlændingelov kan gennemføres. Det var bl. a. det, som folketingets ombudsmand henstillede at vi skulle søge at gøre, og det gjorde vi altså så hurtigt, som det med rimelighed kunne lade sig gøre.

Men dette delarbejde har naturligvis i et vist omfang forsinket udvalgets arbejde med den egentlige lovrevision. Herudover er arbejdet med en samlet lovrevision også blevet noget forsinket af andre delspørgsmål, som udvalget er blevet anmodet om at overveje.

Jeg har selv tidligere givet udtryk for, at udvalgets arbejde ville kunne forventes afsluttet inden udgangen af 1981, og jeg ved, at udvalget har bestræbt sig på at nå dette. Men trods en omfattende mødeaktivitet – og den